HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

השתא ברי. ולאי טומאים אתון ואין שכינה ביניכם שורה בטומאה: וכי דבר הלמד בהיקש. כגון פר שלמד במתנות פנים אחת למעלה מן השעיר בהיקש והשעיר שבא למטה בהיקש מן הפר חוזרין ומלמדין מתנות שבפנים על מתנות הפרוכת בהיקש דוכן יעשה לאהל מועד [1] וקיימא לן במסכת זבחים (דף מט:) לאין למדין בקדשים היקש מן ההיקש: **הימנו ודבר אחר.** היקש הראשון לאו היקש הוא שהרי אין בפר אין בשעיר כתיב מעלה ומטה ולא הוצרכו ללמוד זה מזה אלא את המין הלכך כל חד וחד מעלמא למד מקלת ודבר אחר מסייענו במקלת ואין זה למד בהיקש. והיכי דמי היקש שאין חוזר ומלמד [2] בהו כגון אם לא נאמר למטה בשעיר כלל או למעלה בפר לא נאמר כלל ולמדו הבהמות זו מזו בהיקש היינו היקש שאינו חוזר ומלמד בהיקש: **הניחא למאן דאמר וכו'.** פלוגתא בזבחים בפרק איזהו מקומן (דף מ.): **מקומות הוא דגמרי מהדדי.** אין זה היקש הלמד מן ההיקש שהרי בהיקש הראשון למדו בהמות זו מזו ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר ובהיקש השני לא הוקש שום דבר לאחת מן הבהמות ללמוד ממנה מה שלמדה בהיקש מחברתה אלא המקומות הוקשו זה לזה וכן יעשה לאהל מועד כאשר כפר על הקודש והקודש לא למד כלום מתחלה בהיקש אלא הפר הוקש לשעיר והשעיר לפר במתנות הקודש: **ולאי בעיים אימא חוץ מפנים בחד זימנא גמר.** אי נמי סבירא לן דפנים בהיקש למד יכול לחזור וללמוד על ההיכל בבא אחת מה שכתוב בו בפירוש כגון אחת למעלה בשעיר ושבע למטה בפר ועמהם אף מה שלמד בהיקש והיכי דמי היקש שאינו למד מן ההיקש כגון אם לא הוצרך היכל ללמוד מן לפני ולפנים אלא מה שלמד בהיקש אבל השתא דהוצרך ללמוד ממנו את המפורש בו למד הכל בבא אחת: **אני ראיתיה ברומי.** במסכת מעילה (דף יז:) גבי בן תלמיון עשה גם לר' אלעזר ברבי יוסי שריפא את בת מלך רומי שנכנס שד בגופה שמנו בן תלמיון והכניסוהו לאוצר המלך ליטול כל מה שירצה ולא היה חפץ אלא ליטול משם איגרות שכתבו גזירות שגזרו על ישראל ומצאם וקרעם [3] ושם ראה כלי בית המקדש באוצר: **לסדרן.** מלמעלה למטה [4] כמצליף: **דמיס בדמיס.** של פר ושל שעיר קודם שנתן בפנים כלום: **באחרא דחשוכא.** בבבל שהיא מצולה: **הא קא יהיב למעלה דשעיר.** שנתן אחת למעלה לשם פר ולשם שעיר: **ולא מכפר.** כלה הכפרות כמו שהן אמורות בענין: **במתנות אחרונות.** אחר שנתן אחת למעלה מן הפר:

כוסות

המצות דהכן משיח מקריבו ולא מרובה בגדים ותירץ דבבית ראשון היה ובפרוכת דבני אייר וי"י תירץ דבבית שני היה והיא דמגילה אייר בהוראת הכן משיח בעצמו דקיימא לן הוראת הכן משיח לעצמו בהוראת בית דין לגבור דמייתי פר אם טעה ועשה כהוראת עצמו ודוקא משיח דכתיב ואם הכהן המשיח אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד ומייתי כשבה לא שעירה אבל פר העלם דבר של גבור אפילו הכן הדיוט מני לאקרוביה לאיתא בש"כ וכן מוכח דבבית שני אייר דאי בבית ראשון ניחא אלא ע"כ בבית שני אייר ולהכי לא קאמר נמי של פר כהן משיח דהכן משיח בבית שני לא הוה דיאשיהו גנז שמן המשחה [לעיל נב:]:

בלה דם הפר ואח"כ בלה דם השעיר. לא ידענא מאי איטעריך לאיתויי האי קרא תיפוק ליה מדכתיב מתנות דם הפר בריש וכתיב חוקה ושמא י"ל דלהכי אייתי האי קרא דאי מדכתיב חוקה ר"א מחוקה לא יליפינן אלא היכא דשינה הסדר של מעשה שלא כגון אם הקדים כל עבודת שעיר דבחד מקום מקמי מתנות דפר אבל כי האי גוונא שאינו מקדים אלא אחת ממתנות דשעיר מקמי שבא מתנות דפר לא מעכב דהכי מייתי מדכתיב וכלה התורה אמרה כלה דם הפר לגמרי ואח"כ כלה דם השעיר והוי כמו שיהה הכתוב עליו לעכב:

השתא ברי טמאים אתון דכתיב [1] טומאתה בשוליה אמר ליה תא חזי מה כתיב בהו [2] השוכן אתם בתוך טומאתם אפילו בזמן שהן טמאין שכינה שרויה ביניהן [6] וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש [3] האי הימנו ודבר אחר הוא ולא הוי היקש [4] הניחא למאן דאמר לא הוי היקש אלא למאן דאמר הוי היקש מאי איכא למימר מקומות הוא דגמרי מהדדי אי בעית אימא חוץ מבפנים בחדא זימנא גמר תנא כשהוא מזה אינו מזה על הפרוכת אלא כנגד הפרוכת [7] אמר ר' אלעזר בר' יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר ושעיר של יום הכפורים ודילמא דפר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז הוו דחזא דעבידי כסדרן ותנן נמי גבי פר העלם דבר של צבור כי האי גוונא כשהוא מזה לא היו נוגעין בפרוכת ואם נגעו נגעו אמר רבי אלעזר ברבי יוסי אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים של פר העלם דבר של צבור ושעירי ע"ז ודילמא דפר ושעיר של יום הכפורים נינהו דחזנהו דעבידי שלא כסדרן נתערבו לו דמים בדמים אמר רבא נותן אחת למעלה ושבע למטה ועולה לו לכאן ולכאן אמרוה קמיה דרבי ירמיה אמר [5] בבלאי טפשאי משום דדיירי בארעא דחשוכא אמרי שמעתא דמחשכן הא קא יהיב למעלה דשעיר מקמי מטה דפר והתורה אמרה [3] וכלה מכפר את הקדש כלה דם הפר ואחר כך כלה דם השעיר אלא אמר רבי ירמיה [8] נותן אחת למעלה ושבע למטה לשם הפר וחוזר ונותן אחת למעלה ושבע למטה לשם השעיר נתערבו לו דמים בדמים במתנות האחרונות סבר רב פפא קמיה דרבא למימר נותן שבע למטה לשם פר ולשם שעיר וחוזר ונותן אחת למעלה לשם שעיר אמר ליה רבא עד השתא קרו לן טפשאי והשתא טפשאי דטפשאי דקא מגמרינן להו ולא גמירי והא קא יהיב מטה דשעיר מקמי מעלה דשעיר והתורה אמרה תן למעלה ואחר כך למטה

אלא

הימנו ודבר אחר לא הוי היקש. להאי שיטתא קשה הא דקתמרינן לעיל בברייתא לא יאמר למטה בשעיר וכו' דאי"כ לא הוה יליף אלא מהיקשא דפר דהשתא לא הוי הימנו ודבר אחר וי"ל דברייתא דלעיל סבירא לה דהימנו ודבר אחר הוי היקש וקא להכין:

חוץ מפנים בדבר אחד גמר. פי' רש"י מיידי דנתן היקש לילדרש בדברים המפורשין בפנים כגון למטה בפר ומעלה בשעיר נלמוד בבא אחת אף הלמד בהיקש עמו ותימה הוא לומר כן דהא יותרת הכבד ושתי הכליות דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם ופר העלם גמר מפר כהן משיח חטיב היקש מהיקש בזבחים פרק ב"ש (זבחים דף מא.) אע"ג דגמרינן שעירי ע"ז מפר העלם לענין הזאות דכתיבן בגופיה וכן בפ' איזהו מקומן (שם דף נה.) אלא גמרינן זבחי שלמי צבור שהן קדשי קדשים ובעי לפון מדאיתקש לחטאת ואע"ג דנפקא לן מהיקישא שאין נאכלין אלא לזכרי כהונה דכתיב בחטאת (ויקרא ו) בגופיה וכן אשם לא יליף התם לפון מדאיתקש לחטאת אע"ג דגמרינן נמי מההוא היקשא סמיכה דכתיב בגופיה לחטאת מיהו כל זה נ"ל לתרץ דלא דמו להא דהכא דהכא כל הזאות חטיב חד עניינא וכיון דגלי מקלת בגופיה גמרינן נמי בחד זימנא אפילו מאי דליף בהיקש אבל הנך לאו חד עניינא ניהו ור"י פי' דמאחת למעלה דכתב בשעיר יליף מבחוץ בין בפר בין בשעיר ומשבע למטה דפר יליף בחוץ בין בפר בין בשעיר דהכי משמע ליה וכן יעשה באהל מועד בשתי הבהמות כמו שעשה אחת למעלה בשעיר בפנים וכן כאשר עשה בפר בפנים למטה יעשה לשתי הבהמות באהל מועד ולא נהירא לריצב"ג לשון בחד זימנא גמר דהכי הוה ליה למימר פר בחוץ למעלה משעיר גמר ושעיר בחוץ למטה מפר גמר ונראה לו פי' רש"י ולא דמי לכל הנך שהביא ר"י דהכא כיון דכתיב וכן יעשה באהל מועד משמע קאי אהזאות דכתיב בגופייהו דהיינו אחת למעלה דשעיר ושבע למטה דפר שהרי לא היה עושה לפני ולפנים אלא הזאות והא כתב וכן יעשה וא"כ לריכין אנו ללמוד בחד זימנא גם מה שלמדנו בהיקש [6] שאם לא כן אז לא הייתי מקיים וכן יעשה דמשמע לגמרי יעשה באהל מועד כמו לפני ולפנים וקרובים מירון זה ומירון שכתבתי אני למעלה להיות שוין [7]: **אני ראיתיה ברומי והיו עליה כמה טפי דמים מפר העלם דבר.** הקשה ריב"א והא בבית ראשון לא הוו פרוכות ובבית שני דהוו פרוכות לא היו מקריבין פר העלם דבר כדתנן בפ"ק דמגילה (דף ט:) אין בין כהן משיח למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות אם כהן משיח מקריבו ולא מרובה בגדים ומירץ דבבית שני הוה והאיא דמגילה אייר בהוראת כהן משיח בעצמו לן הוראת כהן משיח לעצמו כהוראת בית דין לגבור דמייתי פר אם טעה ועשה כהוראת עצמו ודוקא משיח דכתיב ואם הכהן המשיח אבל מרובה בגדים הרי הוא כשאר יחיד ומייתי כשבה לא שעירה אבל פר העלם דבר של גבור אפילו הכן הדיוט מני לאקרוביה לאיתא בש"כ וכן מוכח דבבית שני אייר דאי בבית ראשון ניחא אלא ע"כ בבית שני אייר ולהכי לא קאמר נמי של פר כהן משיח דהכן משיח בבית שני לא הוה דיאשיהו גנז שמן המשחה [לעיל נב:]:

בלה דם הפר ואח"כ בלה דם השעיר. לא ידענא מאי איטעריך לאיתויי האי קרא תיפוק ליה מדכתיב מתנות דם הפר בריש וכתיב חוקה ושמא י"ל דלהכי אייתי האי קרא דאי מדכתיב חוקה ר"א מחוקה לא יליפינן אלא היכא דשינה הסדר של מעשה שלא כגון אם הקדים כל עבודת שעיר דבחד מקום מקמי מתנות דפר אבל כי האי גוונא שאינו מקדים אלא אחת ממתנות דשעיר מקמי שבא מתנות דפר לא מעכב דהכי מייתי מדכתיב וכלה התורה אמרה כלה דם הפר לגמרי ואח"כ כלה דם השעיר והוי כמו שיהה הכתוב עליו לעכב:

סט א מתי' פ"ה מהלכות עבודת יום"כ הלכה י:

רבינו חננאל

ואקשינן ובעי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. כלומר, הפר והשעיר תרוייהו גמרי מהדדי אחת למעלה ושבע למטה מבית לפרוכת בהיקש, דכתיב ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר, גמרינן שיהיו עשיותיהן שוין, היאך חוזרין ומלמדין בהיקש, מדכתיב וכיעשה לאהל מועד להזות אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר וכן מדם השעיר באהל מועד כנגד הפרכת. והא קיימא לן בין לרבינא בין לרבא דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש. וזה מפורש בשחיטת קדשים פרק איזהו מקומן של זבחים כו' בתחילתו בענין שחיטת קדשים בצפון. וכך סוגיא דשמעתא במקומה, נאמר בעולה ושחט אותו על ירך המזבח צפונה, ונאמר בחטאת ושחט את החטאת במקום העולה, דכתיב זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה', הנה גמרה החטאת שחיטה בצפון בהיקש מן העולה. וכתיב באשם מצורע ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת ואת העולה. ואמרינן למה לי לאקושי לחטאת ולעולה. ואמר רבינא צריכי, דאי אקשיה לחטאת ולא אקשיה לעולה, הוה אמינא חטאת מהיכן גמר מעולה, וכי דבר הלמד בהיקש חוזר ו[מ]למד בהיקש. ולקישה לעולה, א"ל אי אקשיה לעולה הוה אמינא דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. ואמאי לא אקשיה לחטאת, משום דניחא ליה לאקושיה לעיקר ולא לטפל. כיון דאיכא למימר הכי, להכי אקשיה לחטאת ולעולה, דלא ליהוי דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש. רבא אמר דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש מהכא, כאשר יורם משור זבח השלמים כו', ואסיקנא דבר הלמד בהיקש אינו חוזר ומלמד בהיקש אי מדרבא אי מדרבינא. ופרקינן אינו זה חוזר ומלמד בהיקש, ממנו ודבר אחר הוא. כלומר, זה שאתה למד ממנו דבר אחר, אינו אותו הדבר שלמד הוא בהיקש אלא זולתו הוא, וכי האי גוונא לא הוי היקש. הניחא לר' עקיבא דסבר כי האי גוונא הוי היקש, שנאמר ובשרם יהיה לך כחזה התנופה וגו'. ואמרינן הקיש הכתוב את הבכור לחזה ושוק של שלמים, מה חזה ושוק של שלמים לב' ימים ולילה, אף הבכור לב' ימים ולילה. ובא ר' יוסי הגלילי להקישו לחזה ושוק של תודה ליום ולילה. ולא מצא ר' עקיבא להשיבו אלא כתיב ובשרם יהיה, שאין ת"ל יהיה, מה ת"ל יהיה הוסיף הכתוב הויה אחרת לבכור כלומר יום אחד. מכלל דתרווייהו סבירא להו דבבה"ג הוי היקש. ובא ר' שמעאל ואמר עקיבא שעיתה, שלמים למדו [6] ממעשר בהמה לעניין (חמורה) [תמורה], ואמרת בתמיה וכי הלמד בהיקש וחוזר ומלמד בהיקש זה דבר אחד הוא. הא אין עליך לדון

---

[1] עי' לעיל טו. ויב: [2] נלאמן רש"י ז"ל ועיין ש"י.

[3] הגי' לפנינו בזבחים שם תוהה מהיכן למדה מלמעלה וכי דבר הלמד בהיקש וכו' וכ"ה בספרי בפ' קרח ולפי זה מלדבה ר"י סובר דהוי אף חלות תודה עשרון לחלה. אימא שלמי צבור הכל שני עשרונים, אף לחמי תודה כן, ת"ל התיינה, כלומר אלו שני עשרונים ולא לחמי תודה שני עשרונים. ולמדנו שלחמי תודה הן עשר חלות חמץ, מדכתיב והקריב ממנו אחד מכל קרבן תרומה לה', ולמדנו תרומת ה' מתרומת מעשר. הנה למדנו שהן עשר, שלא מצאנו דבר שחייב להוציא ממנו תרומה בפחות מעשרה. ולמדנו עשרה עשרונות לחמץ משלמי צבור שהן עשרון לחלה [3] (והוא הה זוה) חלת לחם חמץ. אבל עשרה עשרונות למצה של היקש אבל רבינו נראה שהיה לו גי' אחרת שם ול"ש. [4] נראה דל"ל מזה הוה הוא חלת לחם חמץ.

מסורת הש"ס

[1] (זבחים מא. מט: נה.), [2] (מנחות עח.), [3] (זבחים מ., [4] מעילה יז:), [5] (פסחים לד: זבחים ס: מנחות נג. [בכורות כה: כתובות עה.]), [6] (ויקרא טז), [7] (לעיל טו. מד:), [8] (וע"ע תוס' זבחים מ: ד"ה ומב"ל),

תורה אור השלם

1. טְמֵאָתָה בְּשוּלֶיהָ לֹא זָכְרָה אַחֲרִיתָהּ וַתֵּרֶד פְּלָאִים אַיִן מְנַחֵם לָהּ רְאֵה יְיָ אֶת עָנְיִי כִּי הִגְדִּיל אוֹיֵב: איכה א ט
2. וְכִפֶּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטֻּמְאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפִּשְׁעֵיהֶם לְכָל חַטֹּאתָם וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאֹהֶל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתָּם בְּתוֹךְ טֻמְאֹתָם: ויקרא טז טז
3. וְכִלָּה מִכַּפֶּר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֶת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְהִקְרִיב אֶת הַשָּׂעִיר הֶחָי: ויקרא טז כ

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אני ראיתיה ברומי. ושם ראה כלי בית המקדש. בתוס' דר"ג פ' מ"ל מכתבת של בית אבטינס שלמן ומעורב ופרוכת ולין עדיין מונחים ברומי: **תוס'** ד"ה חוץ וכו' **שאם לא כן אז לא הייתי מקיים.** עיין לעיל דף נא ע"ל תוס' ד"ה דומה:

הגהות הב"ח

(**א**) רש"י ד"ה הימנו כו' שאין מחזר ומלמד בהיקש כגון אם לא:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת

תוס' ישנים

שייך לעמוד קודם

היכי לדרבי יהודה דהוא כאשם אינם לכי מיית מגורמא ה"ג מתמתא לרבי יוסי. ואומר רבינו דשאני התם כי הדבר עומד להתבדר ממילא אם יעמוד אם יתיה ולכך יש בריר אבל כאן אין הדבר עומד להתבדר, וכן בהיא דעיריוהן דמעשר שני זה מחולל על הכסף שתעלה מן הכיס המקקיון התם לרבי יוסי לא מיקל הייט נמי דבר שאינו עומד להתבדר, מיהו כי האי גוונא קאמר בריש כל הגט [גיטין כה. ל] על רבי יהודה ומפליג בין תולה בדעת אחרים לתולה בדעת עצמו, (מאי) [ואיאי] איריא דעומד להתבדר דפירש [הור] מצינן למימר התם, אבל על רבי שמעון לא היה יכול לומר שם זה המיקוק. הגה"ה. ומכח זה מתרץ רבינו הא דקאמ"ל ליה דשמואל דאבוהון דאל"ל ליה בריר בגיטין פרק מי שאחזו גבי הא דאתקין בגיטא דבסיב מרע אם מתי הוי גיטא, אלמא אית [ל"ה] בריר ואילו בשלמי ביצה [ל:, ב] ליה ליה לשמואל בריר גבי שיש שאלו בהמה וחבית בשופתים, ואומר רבינו דשאני בהיא דבילה שאין הדבר ניכר שיהא עומד להתבדר שיתקלקל חלק פלוגי לזה ואלק פלוגי לזה קודם שתלקו, אבל גבי אם לא מתי הדבר עומד להתבדר אם ימיה אי לאו. מיהו קשה לרבינו מדאמרינן בפ"ק פרק מרובה [שם, ל] אי הכי קשיא דר' יוחנן דאמר ר' יוחנן כל המתלקט מי' ואם אמר ר' אמי אמר ר' יוחנן אאחין שאתלקו נקוותם הן כו', ומאי קושיא והלא גבי כל שילקטו עניים היום הדבר עומד להתבדר איזה ילקטו איזה לא ילקטו אבל גבי אחין אין [שומד להתבדר] לעולם חלק הראשון לכל אחד ואחד, ועוד אמאי בני בעיא לא לגבוה אבל גבי אחין אין יין, והלא התם אין הדבר עומד להתבדר כי [אפשר] ינקע הענ כמו שהוא עומד להתבדר גבי ילקטו. ואומר רבינו שהיה יכול לומר כן אלא שרוצה להעמיד שם מירות אחר. אבל קשה לה"ר אלאמן דר' אמיר אמרי דהכך דהלוקח יין אין ליה בריר וכבכורות פרק יש בכור [שם, ל] בגמרא מי שלא בריבור כו' אפשר אי לא יוכשין הוו אי לקוחות הוו אלמא אפשר ליה אי אי בריר אי לא, ועוד קשה דרבא אדרבא דקאמר התם בפרק יש בכור דר"מ ורבי יהודה אית לה דרב אמי דאמר אמי אי יוכשים הוו אי לקוחות הוו ובריש כל הגט קאמר רבא דבין דרבי לרבי יהודה בין לר' שמעון אית לה בריר ושעמא דהלוקח יין משום דיבקע הענ. ועל כן נראה לרבינו דאפילו האי דאית ליה אין בריר יכול לבבור דש בריר [כ]שהתנה בפירוש כגון ג' לוגין שאני עתיד כו' והרייני בוגלין דפרק כל הגט והרי זה גיטין מהיום כו' [בפרק מי שאחזו], ובפירוש זה מיתבלא קושיא [דרבי יוסי אלרבי יוסי] [דרבי מאיר אלרבי מאיר] ודשמואל אלשמואל דאשאני בני בעי דבסיב מרע שהתנה מתחלה. ועוד הקשה ה"ר אלאמן למה מקשה בבבא קמא מדרבי יוחנן דכל המתלקט לרבי יוחנן אמרלקון לרבי ליה דבני מתלקט איכא תנאי, וי"ל כדפרישית לעיל מוסב מירוצו של איפוך עיקר. ולפירוש רבינו דמפרש בשמעתין דבריר גבי הכיון דלא מצא דיין ודגלו דרבי יוחנן (יש) [אין] לו בריר כו' שאפילו אותן הנאים שסובריס אין בריר לא היו מודים לרבי יוחנן דאין בריר גבי אחין שאתלקו אלא ליפינן מתלוקת אדרב יוסאל אמי שפיר שפובר התלמוד דרבי (יוסי) [יוחנן] סבר דאין בריר ויש לנו

עין משפט נר מצוה